OTVORENIE SLOVENSKÉHO EV. A. V. GYMNÁZIA
– PRVÉHO SLOVENSKÉHO GYMNÁZIA – V REVÚCEJ (1862 – 1874)

Vytúžený deň slovenského národa prišiel. 16. septembra 1862 sa v evanjelickom kostole v Revúcej zhromaždili zakladatelia a priaznivci gymnázia. Najskôr zasadol konvent ev. cirkvi, na ktorom Ľudovít Reuss navrhol zvoliť zapisovateľov. Stali sa nimi Rudolf Homola a Karol Štefančok. Potom nasledovali voľby činovníkov gymnázia. Za hlavného dozorcu (inšpektora) gymnázia bol zvolený Štefan Marko Daxner, druhý podžupan Gemerskej stolice. Miestnym dozorcom sa stal Matej Nandrássy, ktorý túto funkciu vykonával počas celej existencie gymnázia. Za pokladníka zvolila Karola Štefančoka. Zároveň bol zvolený aj gymnaziálny výbor v zložení: Ľudovít Reuss, Juraj Kalina, Michal Bakulíny, Ľudovít Gál, Samuel Tomášik, Andrej Viest, František Malatinský, Martin Hruška, Štefan Homola, Peter Kellner, Martin Šturman a vyslanci za Ratkovskú cirkev i obec, mesto Jelšava, cirkev z Nandraža a za obec i cirkev v Kameňanoch.

Po voľbe gymnaziálneho výboru bol za učbára a dočasného správcu Slovenského ev. a. v. gymnázia v Revúcej potvrdený August Horislav Škultéty, ktorý predniesol svoju inauguračnú reč. (Na žiadosť dobrodincov školy bola vydaná v Banskej Bystrici v roku 1863, tlačou F. Macholda.). Novovytvorené gymnázium prirovnáva k štepu, ktorý by mal vyrásť v mocný strom a kvetom osvety a umenia zakvitnúť. Ďalej sa rozhovoril o tom, prečo bolo treba školu založiť, či ju nadšenci a drobný slovenský ľud dokážu udržať a v akom duchu má škola pôsobiť. Pripomenul, že bude treba založiť pri škole alumneum (školskú jedáleň – stravovňu). Na záver sa poďakoval všetkým zástupcom cirkví, činovníkom a dobrodincom, ktorí dokázali urobiť všetko potrebné pre to, aby Slovenské ev. a. v. gymnázium v Revúcej mohlo byť otvorené a pripravené prijať žiakov.

Slovenské ev. a. v. gymnázium v Revúcej bolo prvým slovenským gymnáziom, ktoré vzdelávalo deti drobného slovenského ľudu v rodnej reči. Začali ho takto nazývať už od samého začiatku a tento výstižný názov mu ostal natrvalo. Tak ho vo svojich prácach a neskôr spomienkach uvádzali August Horislav Škultéty, Július Botto a mnohí ďalší.

Samuel Ormis vo svojej *Výchovede pre seminaristov a rodičov,* vydanej vo vlastnom náklade v Revúcej v roku 1874, na strane 95 hrdo píše: *„Keď sme prvé slovenské gymnázium boli založili a už na druhý rok štyri triedy otvorili: vtedy bolo nám dokázať, že učiť známe. Lebo neprajníci boli o nás rozchýrili, že nebudeme mať žiakov, ktoby si vraj poslal syna na slovenské gymnázium, kde popredku biľagovaný bude, aby úrad nedostal; ďalej, o nás učbároch súdili tak, že sme my len „zaparenci“, „nedouci“, a že my nebudeme v stave naučiť tak, ako maďarskí učbári; o slovenskej pak reči hovorili, že je nevzdelaná a nesúca pre mathematiku a vyššie vedy. Nám teda náležalo svetu dokázať, že sme učbári doučení, spôsobní, i že slovenská reč je spôsobná k zdelovaniu nauk.“*

Ešte zaznievala spod klenby evanjelického kostola reč A. H. Škultétyho a už sa dobrá zvesť veľmi rýchlo šírila. Týkala sa totiž všetkých vrstiev slovenského ľudu. Škultéty okrem iného povedal: *„Osveta sa prelieva do národov zvlášte dobre usporiadanými školami. Menovite vyššie školy vychovávať majú opravdových vzdelancov, ktorí by zase, keď do verejného života vstúpia, okolo seba čím naďalej osvetu a vzdelanosť rozširovali, nielen slovom, ale i perom a dobrým príkladom svojím. – Lebo podľa povedomia evanjelickej Cirkve osveta a vzdelanosť nemá sa považovať len ako vlastnosť a majetnosť istých stavov, ale ako potreba a najväčšie dobrodenie celého ľudstva; ona preniknúť a oblažiť má nielen vysoké a nádherné paláce, ale i nízke a chudobné chalupky.“*

Zároveň bola schválená ústrojnosť (štatút) školy.

Ešte v ten deň popoludní prerokovali okrem iných záležitostí spojených s otvorením školy aj správu o schválení gymnázia na generálnom konvente konanom 2. – 4. septembra 1862 v Pešti. Ďalej určili aj didaktrum (školné), spolu so zápisným 6 zlatých. Celoročný poplatok pre stravníkov predstavoval 20 zlatých, za čo mali študenti dostávať obedy a večere. Chudobní študenti, ktorí budú usilovní, dostanú stravu so zľavou. S radosťou konštatovali, že zbierka pri obede v prospech alumnea „vyniesla 200 zlatých, 16 a pol kily žita, pol kily zemiakov a 1 kilu strovy“.

Patronátny konvent vydal ďalší „Prehlas“ ev. a. v. cirkvi v Revúcej, vytlačený v slovenskej, maďarskej a nemeckej reči. Rozposlali ho predovšetkým cirkvám v obvode potiskej superintendencie.

Gymnázium malo byť a aj bolo udržiavané zo základin, ktoré darovali okolité, ale i vzdialenejšie evanjelické cirkvi, ďalej mestá a obce, ako i jednotlivci. Nezanedbateľnými finančnými prostriedkami boli aj dobrovoľné príspevky a dary v naturáliách. Pri zriaďovaní a počas prvých dvoch rokov jeho existencie, gymnázium dostalo finančné príspevky od týchto zakladateľov:

Mesto Revúca (plat učbára platila 7 rokov) - 700 zlatých, mesto Ratková - 2 000 zl., cirkev Ratkovská - 200 zl., obec Kameňany - 1 000 zl., cirkev Kameňanská - 250 zl., cirkev Rybnícka - 500 zl., cirkev Nandrážska - 200 zl., Eduard Zsedényi - 2 000 zl., Štefan Daxner - 500 zl., Daniel Gallay - 100 zl., cirkev Tisovská - 500 zl., základina Jozeffovská - 210 zl., úroky z tejto základiny - 63 zl., Ľudovít Reuss - 100 zl., cirkev Piešťanská - 40 zl., Pavol Dobšinský ml. - 100 zl., Ján Gočo - 40 zl., Juraj Daxner - 50 zl., cirkev Hnúšťanská - 40 zl., Eugen Kubínyi - 100 zl., mesto Jelšava - 500 zl., August Šulek - 100 zl., Karol Jakobey - 210 zl., Štefan Homola - 200 zl., Matej Nandrássy - 200 zl., Karol Štefančok - 200 zl., Peter Kellner - 300 zl., základina L. Tomášik - 177 zl., cirkev Čerenčianska - 150 zl., cirkev Drienčanská - 100 zl., cirkev Hrušovská - 120 zl., Viliam Hermann - 50 zl., Ján Jerem - 50 zl., cirkev Betliarska - 40 zl., Ľudovít Turzo - 200 zl., základina Clementisovská - 84 zl., Karol Sárkány - 100 zl., Július Mártónyi - 50 zl., Július Dráskóci - 50 zl., Seniorálna podporovňa - 50 zl., Gustav - Adolfský spolok - 500 zl., Dištrikt. podporovňa - 10 zl., Generálna podporovňa - 21 zlatých.

Národ dokázal zozbierať grošíky na založenie a udržiavanie gymnázia počas celej jeho existencie. Veľké obete prinášali aj činovníci školy a učbári. Ich obete nevedeli pochopiť predovšetkým tí, ktorí sa škodoradostne prizerali na otvorenie gymnázia a utešovali sa tým, že nech si tí Slováci školu založia. Aj tak nebude mať kto učiť, nebudú mať koho učiť, nebudú mať za čo učiť a nebudú mať kde učiť. Takáto škola, aj keď sa im ju podarilo otvoriť, môže vydržať najviac 2 – 3 mesiace, maximálne pol roka.

Všetci sa však veľmi mýlili. Jeden z najväčších nepriateľov gymnázia Rudolf Latinák, gemerský seniorálny dozorca, po čase existovania gymnázia povedal: *"... Poznáme, pravda, jednotlivých ľudí, ktorí za vedou horlili a prospešne účinkovali, ale že by všetci učitelia jedného ústavu jedine za účelom všeobecnej vzdelanosti natoľko sa oduševňovali, že sú hotoví bez všetkej potreby i mučeníctvo trpieť ako veľkorevúcki, to už nie je psychologicky pravdepodobné, k vyvinutiu tak prepiatej horlivosti mohutnejší motor je potrebné ako vôbec záujem všeobecnej vzdelanosti."*